

פרשת ויקרא

כ"ז

לוא רוצה

1 . והנה השירה הזאת אשר היא בנו לעד
 אמת ונאמן תגיד כל המוצאות אותנו בכיארור. הזכירה תחלה החסד שעשה צמנו הקב"ה
 מאז שלקחנו לחלקו, הזכירה הטובות שעשה לנו במדבר ואשר הנחילנו ארצות הגוים
 הגדולים והעצומים ורוב הטובה והעושר והכבוד אשר הנחילנו בה, וכי מרוב כל טובה
 מרדו בה' לעבוד ע"ג, הזכירה הכעס אשר היה מלפניו עליהם עד ששלח בהם בארצם דבר
 ורעב וחיה רעת וחרב, ואחרי כן פזר אותם בכל רוח ופאה, וקדוץ כי כל זה נתקיים ויהי כן.
 6 ואמרה השירה כי בסוף ישיב נקם לצריו ולמשנאיו ישלם, והטעם כי הם עשו כל הרעות
 צמנו לשנאתו של הקב"ה כי לא ישנאו את ישראל בעבור שעשו ע"ג כהם רק בעבור²⁹ שלא
 יעשו כמעשיהם, ויעבדו את הקב"ה וישמרו את מצותיו ולא יתחטו בהם ולא יאכלו
 מזבחייהם ויבזו ע"ג שלהם ויבערו אותה ממקומותיהם, וכענין שאמר כי עליך הורגנו כל
 11 היום³¹, אם כן לשנאתו של הקב"ה יעשו בנו כל הרעות האלה, והם צריו ומשנאיו ועליו
 להנקם מהם, וזה דבר ברור כי על הגאולה העתידה יבטיח * כי בבנין בית שני לא הרגינו
 גוים עמו רק לעגו עליהם מה היהודים האמללים עושים³², והיו גדוליהם עבדים בהיכל מלך
 ככל³³, וכולם משועבדים לו ובימים ההם לא השיב נקם לצריו, ולא כפר אדמתו עמו.

11 היום
כ"ז הכנסה

הנה אין בשירה הזאת הנאי בתשובה ועבודה, רק היא שטר עדות שנעשה הרעות ונוכל
 6 ושהוא יתברר יעשה בנו בתוכחות חימה אבל לא ישבית זכרנו, וישוב ויתנחם ויפרע מן
 האויבים בתרבו הקשה והגדולה והחזקה³⁴, ויכפר על חטאתינו למען שמו³⁵, אם כן השירה
 הזאת הבטחה מבוארת בגאולה העתידה * על כרחן של מינין, וכך הזכירו בספרי³⁶ גדולה
 שירה זו שיש בה עכשיו ויש בה לשעבר ויש בה לעתיד לבא, ויש בה בעולם הזה³⁷ ויש בה
 לעולם הבא, ולזה רמו הכתוב שאמר ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני
 העם³⁸, הזכיר כל, להגיד שהיא כוללת כל העתידות למו, ואם היא קטנה בדבור, כי ביאר
 להם עניניה הרבים, ואלו היתה השירה הזאת מכתב אחד מן החומים בכוכבים שהגיד מראשית
 אחרית³⁹ כן היו ראוי להאמין בה מפני שנתקיימו כל דבריה עד הנה לא נפל דבר אחד⁴⁰,
 ואף כי אגתנו נאמין ונצפה בכל לב לדברי האלהים מפי נביאו הנאמן בכל ביתו⁴¹, אשר
 לא היה לפניו ואחריו כמוהו⁴², עליו השלום:

שלא ברכו בתורה תחלה

"כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו" (ל"ב ג')

"אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב מי האיש
 החכם ויבן את זאת ואשר דבר ה' אליו ויגידה על
 מה אבדה הארץ דבר זה אמרו חכמים ולא פירושוהו
 אמרו נביאים ולא פירושוהו עד שפירשו הקב"ה
 בעצמו שנאמר על עובם את תורת אשר נתתי
 לפניהם אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה
 תחלה" (גדרים פ"א).

אין זה
ר"ל

1 הנה צריך ביאור בלשון חז"ל "שלא ברכו בתורה תחלה, והלא לא ברכו כלל
 ולמה הדגישו מה שלא ברכו בתורה תחלה.

ונראה בזה לפי מה שהעירו הראשונים בפשר ההבדל שבין ברכת המזון וברכת
 התורה, הלא רק שתי ברכות אלה מה"ת הן, ומה נשתנו זו מזו דברכת המזון
 מברכין לאחר המזון וברכת התורה זמנה לפני התלמוד, וכתב בזה בספר החינוך
 6 מצוה ת"ל "מן הדומה שהטעם לפי שהוא ב"ה לא ישאל מן החומר לעבדו ולהודות
 בטובו רק אחרי שיקבל פרס ממנו, כי החלק הבהמי לא יכיר בטובה רק אחר
 ההרגש, אבל קריאת התורה שהוא חלק השכל והשכל יודע ומכיר, וקודם קבלת
 התועלת יבין אותו, על כן יחייבנו הא-ל להודות לפניו לפני קריאת התורה, ומודה
 על האמת ימצא טעם בדבר".

11 אין זה אלא לשבחה של תורה, ולשבח הנפש השכלי שנצטוינו לברך ברכת
 התורה לפני התלמוד, משום שהנפש המשכלת השואפת לחמדת הלבבות ונועם
 הנשמות תרונן ותשבח לנותן התורה עוד קודם שילמד, משא"כ בנפש הבהמי
 רדופת התענוגות לא תכיר בטובה כ"א לאחר שמילא כריסו.

ומסופר על הגה"ק רבינו יהונתן אייבשיץ בעל התומים שאחד מחשובי הקהל
 שישב סמוך לו בתפלתו שם אל לבו שהגרי"א אינו מברך בבוקר ברכת "שלא עשוי

11

גוי" ולאחר שכך נתאמת אצלו יום יום, שיתף בצערו את חשובי חקחילה, וכאשר שאלו בחרדה גדולה את פי הרב על פשר מנהגו, הסביר להם שאין חזק מסוגל לעצור בנפשו מלברך ברכה זו עד שיגיע לבית הכנסת אלא מיד בקומו משנתו ובנטלו ידיו, מתפרצת ברכה זו מלבו הגדול. וכך צריכה להיות חרגשת לבנו בברכת התורה, איך נוכל להמתין מלברך עד גמר התלמוד, מלא עוד טרם פתח הלומד את הגמרא עולה הלב על גדותיו בהודיה לגנות התורה "שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו".

זה שאמרו שלא ברכו בתורה תחלה, אפשר שבאמת ברכו ברכת התורה אף לא ברכו בה תחלה, אלא לאחר התלמוד וכדרך שמברכים על המזון, ולא חבתינו בין חיי עולם לחיי שעה והנפש השכלית ונשמת אלקים שקעו לתחום חנפשו הבהמי עד שאבדה הארץ וגלו ישראל מעל אדמתם.

* * *

והנה מצינו בספר דגל מחנה אפרים (פרשת בשלח) שהביא בשם מורו וזקיני הבעש"ט שלא ברכו ברכת "והערב נא" וכתב שהוא דבר פלא.

ואכן דבר פלא הוא לכאורה, דהלא ברכת אשר בחר בנו "מעולה שבברכות" היא כמבואר בברכות ("א ע"ב), וברכת אשר קדשנו ברכת המצוה היא, אך ברכת "והערב נא אינה אלא ברכה הסמוכה לחברתה ואינה ברכה גמורה, וקשח לחבין איפוא למה אבדה הארץ דוקא בביטולה של ברכה זו.

והנראה בביאור הדברים בהקדם התבוננות במה שתמהו גדולי הדורות בעצם דברי חז"ל בנדרים שם. הלא ביוםא (ט' ע"ב) אמרו דבית ראשון חרב בעון ג' עבירות חמורות שבתורה, שפיכות דמים גילוי עריות ועבודה זרה, ומח זה שאמרו שסיבת החורבן היתה על שלא ברכו בתורה תחלה. ועוד נתקשו במאמרם, וכי משום ביטול מצות עשה חרב הבית וגלו ישראל מעל אדמתם, ומח גם שיש אומרים שאין ברכת התורה אלא מצוה דרבנן ולא מצוה דאורייתא ותגדל חתימה דמשום ביטול מצוה דרבנן חרב הבית. ועוד בה שלישיה, איך יתכן שחכמים ונביאים ומלאכי השרת (לפי גירסת הב"ח שם) לא ידעו על פשע העם וחטאתו. אלא נראה בזה דודאי ידעו הם והכירו שבני ישראל נכשלו בג' עבירות חמורות שבתורה ובגללם חרב הבית, אלא שנשאלה השאלה, מה הביא לידידה נוראת כ"כ במעלת ישראל ודבקותה בתורה ובמצוה עד שמכרם בית ישראל יצאו שומכי דמים מגלי עריות ועובדי עבודה זרה, איך עלתה כזאת בימינו. וכיון ששאלה זו לא נגעה לסיבה הישירה של החורבן והגלות, אלא לסיבת הסיבה ולסיבה 3 הראשונה לא ידעו חכמים לפרשה.

עד שפירשה הקב"ה בעצמו, על עזבם את תורתו שלא ברכו בתורה תחלה. לא

בקשו ולא ייחלו לאהבת התורה לא ערב להם צוף דבשה של נועם התורה וכא
התענוגו בעינוגי שעשועיה, ומשו"כ לא זכו שבניהם ידבקו בתורה ובמצוותיה.

שהרי שמחת התורה צריך שתאיר פניו של אדם, ראה נא מה שאמרו (מנחות 36 י"ח ע"א) "צהבו פניו של יוסף הבבלי (מחמת שמחה רש"י)... זלגו עיניו של ר' אלעזר בן שמוע דמעו אמר אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבים עליכם ביותר, קרא עליו המקרא הזה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי". וגם בשמחת המצוה מצינו שהיא צריכה להקרין מפניו של אדם ולהאיר את כל סביבותיו, ראה מה שאמרו בברכות (ט' ע"ב) "אמר ליה רבי אלעא לעולא, כי אציילת להתם שאיל בשלמא דרב ברונא אחי במעמד כל החבורה, דאדם גדול הוא ושמח במצות, זימנא חדא סמך גאולה לתפילה ולא פסיק חוכא מפומיה כוליה יומא" שמחת המצוה היא שקובעת מהותו של אדם אדם גדול הוא... ושמח במצוות" וכאשר סמך גאולה לתפלה קרן אור פניו וחיוך לא מש מעל פניו כל היום.

כי רק בנים אשר יגדלו בבית שיש בו שמחת התורה ותענוגה, ילכו אף הם בעקבות אבותם, רק כאשר אבי המשפחה דבק בתורה ובאהבתה ישגה תמיד יזכה שגם צאצאיו יימשכו אחריה בעבותות אהבה בראותם שהתורה מביאה חיים ושמחה על לומדיה.

(3) e e

זוה נראה ביאור מה שאמרו בפסחים (ס"ח ע"ב) "הכל מודים בעצרת דבעינן בה נמי לכם", ולכאורה יפלא דהלא איפכא מסתברא, ואם בפסח שהוא זכר ליציאת מצרים ובסוכות שהוא זכר לענני הכבוד נקט ר' אליעזר דמותר לנהוג כולו לה' ק"ו לעצרת שהוא זכר למתן תורה שראוי שיהיה כולו לה'.

אלא שכבר כתב רש"י בביאור הדבר "להראות שנוח ומקובל עליו יום שניתנה תורה בסיני", ביום נשגב זה בו מראים אנו, לנו ולבנינו אחרינו שלא רק עולם הבא שלנו הוא, אלא גם עולם הזה לעמלי תורה ניתנה, ואין שמחה כשמחת התורה, והוא שאמרו חז"ל (אבות פ"ו) "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא".

והוא שאנו מבקשים "והערב נא" ה"א את דברי תורתך בפנינו... ונתיה אנחנו וצאצאינו, וצאצאי צאצאינו וכו'", כי רק אם נרגיש אנו במתיקות התורה נזכר שגם צאצאינו אחרינו ילכו בדרך זו.

זוה שפירש הבעש"ט שלא ברכו בתורה תחלה, שלא אמרו ברכת והערב ה"א את דברי תורתך בפנינו.

"אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" (לב, ד)

לכאורה יש לתמוה, מהו השבח שמשבחים את הקב"ה - "ואין עול", דבר שלא יאה לשבח בו גם בשר ודם. הלא אם נשבח אדם שלא מזיק לזולתו ללא סיבה אין בזה שום גדולה?

אלא ביארו בספר "יוסף לקח" (מובא במעם לועז) ורבי ישראל מסלנט זצ"ל, בנוהג שבעולם אם עבר אדם על חוקי המדינה ומובא לפני השופט, השופט דן אותו על פי מעשיו ומטיל עליו את העונש המגיע לו. אם נידון האיש לתקופת מאסר ממושכת, למשל, ברור שהעונש אינו פוגע בו בלבד אלא גם בבני משפחתו ובחוג מכריו וידידיו. ואף כי יבואו הוריו הקשישים שמתפרנסים על ידו, אשתו, ועולליו הרכים, חבריו מכריו וידידיו, ויתחננו אל השופט שישנה את גזר הדין עקב הסבל שיגרם להם עקב עונשו, אין השופט משנה את פסק הדין.

אבל משפטו של הקב"ה אינו כן. "הצור תמים פעלו אל אמונה ואין עול...". אף כי חייב האדם להעניש בידי שמים, אם מוצאים שלמישהו מהמשפחה לקרוב רחוק ביותר, או לידיד או מכר יגרם בכך סבל חנינם כלשהוא, מעביר הקב"ה על פשעו של החנינר ואינו מייסרו כלל וכלל, כדי שלא לפגום ביושר המשפט ותמימותו. - דרכי ה' שלמים הם לחלוטין ואין עול בהם אפילו כחוט השערה ולא יתן שאדם חף מפשע יסבול חנינם!

בזה ביאר ה"יוסף לקח" את הכתוב בנביא (ירמיה לב) "גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו". מדוע התחיל בלשון רבים - "בני אדם", וסיים בלשון יחיד - "לתת לאיש כדרכיו"? אלא, הקב"ה

(4) ע

(5)

3/16
הערך

סימן קיא ⁷ Nale ⁷ מ"ה

**בענין אינשורענס און יש בזה חסרון ח"ו
בבטחון בהשי"ת או לא**

להבין אהר.

כ"ז מרהשק תשכ"ד.

בדבר אם יש איזה מעלה או גם איזה חשב איסור
ליקח אינשורענס פאליסע מצד שווא ח"ו

כחסר לו בטחון בהשי"ת שביכולתו לעשרו שישאר
אין אדונו לירשיו סך גדול ונתן לצ"ד אינו בזה שגם

חסרון בבטחון בהשי"ת. והוא ככל עניני מסחר
שהאדם לא רק שרשאי אלא גם מחוייב לעשות

מסחר ועבודה למרנסתו ואסור לו לומר שאף אם
לא יעשה כלום יזמין לו חשי"ת פרנסתו באיזה

אופן, דמגא לו שיש לו זכות כזה, לבר האיסור
לסמוך על הגם אף לאלו שראוין להעשות להם גם.

ודוא אסור אף להתפלל שיעשה לו חשי"ת גם במסורש
בברכות דף ס' שעל יהי רצון שתלד אשתי זכר

כשהיא מעוברת היז תסלת שוא הקשה הגמ' מלאה
שהתפללה כשהיתה מעוברת בזכר שתזיה נקבה אלמא

אף לאה שתיא מתאמתות הקשה שהיה אסור לה
להתפלל אף שראויה היתה להעשות לה גם וגם

וזרצלו האבות והאמתות בנסיים, ולכן אף שתיירץ
אין מוזכרין מעשה נסים שמשמע שהוא תירוצ

גם על מה שהיתה רשאה להתפלל תא רק לאה שאין
דוגמתה בכל הדורות וגם אולי הוא מצד הדין שדנת.

וגם בלאה סובר תירוצ בתרא שלא היתה רשאה
והוצרך לתרץ דהיה זה בתוך ארבעים יום, וא"כ

ודאי שאסור לסמוך שישלח לו חשי"ת פרנסתו בלא
שום עבודה ומסחר, אף שהוא צריך לידע שכל מה

שמרויה מעבודתו ומסחרו הוא רק מהשי"ת כפי
שנקצב לו מריה, אבל מ"מ כן נגזר מהשי"ת שרק

ע"י איזה מעשה עבודה ומסחר ישלח לו חשי"ת
מרנסתו מצד שנאמר בזאת אפיך תאכל לחם וכמפורש

בסוף קידושין הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי.

.....

ולכן שהוא כן אף לגדולים וצדיקים שראוי לעשות
להם גם כ"ש לאלו שבדודנו שאנו יתמי דיתמי

שאסור לנו לסמוך על הגם ואין שום חטא על מה
שמשתדלין לבקש אומנות יותר נוזה וקלה וראויה

למי שזמת האנשים יותר לתרויה, אף שצריך להתאמין
שהשי"ת יוכל ליתן פרנסה מכל אומנות שזיה

כדאר"מ שם שאין עניות מן האומנות ואין עשירות
מן האומנות אלא הכל לפי זכותה, משום דאינו יודע

שמא הוא אינו זוכה להרויח באומנות אחרת אלא
בכחו שיותר ראויה להרוחה, אבל ידע שכל מה

שירויח אחר כל הדברים והשתדלות שעושה הוא
רק מהשי"ת הנותן כח לעשות חיל ותרנג אונקלוס

שנותן לך עצה למקני נכסין וכן כל דבר שעושה
ומרויח בזה.

וא"כ גם אינשורענס הוא ככל עניני מסחר וכדומה

שעושין לפרנסת עצמו ופרנסת בניו שראוין ליקח
זה כיון שהוא מעשה פרנסה, וגם אולי יקיל זה

מעליו שלא יצטרך לעבוד הרכה להגיה שישאר
לעת זקנתו ולירושה לבניו אחריו, כיון שבדרך גם

אינו נוזה וגם אסור להתפלל ע"ז וגם בשבת דף נ"ג
מגנה זה אב"י למי שהוצרך לפרנסתו לנס ולא נתן

לו חשי"ת בדרך הטבע להצליחו שיהיה לו שכר
מניקה, וגם אסור ליתנות ממעשה נסים כדאיתא

בתענית דף כ"ד ע"ש ברש"י, וא"כ כשרוצה
להשאיר לוקנתו ולירושה הרי צריך שהשי"ת ישפיע

לו ממה שעושה יותר מכפי הראוי בדרך הרגיל שהוא
כעין דרך גם שאולי אינו זוכה וגם אינו מן הראוי

כאשר רוצה להעניש אדם שחייב בדיון, עיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם, כלומר על כל האנשים והקרובים שסביב הנידון, האם מגיע להם לסבול צער מחמת דינו של אותו האיש. וא"כ - נותן "לאיש כדרכיו" מענישו על מעשיו.."

הוסיף לבאר בספר "תורת חסד" את הפסוק "ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" (תהלים סב), דהקשו המפרשים מהו החסד שמשלם הקב"ה לאדם על מעשיו? אלא, כוונת דוד לשבח לה' שכאשר מעניש לאדם משלם רק "לאיש כמעשהו" ואם ח"ו יגרם צער חנינם מחמתו למישהו אין הקב"ה מענישו.

רבי אליהו לופיאן זצ"ל היה אומר שלאור דברים אלה כדאי לו לאדם להרבות לו ידידים ואוהבים ועל ידי כך יוכל להנצל ביום הדין, שכן אף אם יחטא ומידת הדין תורה להענישו, יצטרכו בשמים לקחת בחשבון את הצער שיגרם ע"י כך לו לנדדיו, ואם יגיע להם אפילו קורטוב של צער לא יענישוהו, כיון שמשפטי ה' אמת צדקו יחדיו.

וזה שאמר דוד המלך כפי שביאר בספר "ישמח ישראל" (מאלכסנדר) "פרה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי" (תהלים נה) כלומר, כיון שרבים היו עמדי, גורמים לי לפדות נפשי מעונש, כיון שיגרם להם צער חנינם. וכן יתכן לבאר (6) כונת הפסוק "ויפדו העם את יונתן ולא מת" (ש"א, יד) היינו, הואיל והעם לא היה חייב לסבול צער מיתתו, לפיכך ניצול יונתן ולא מת.

ועל יסוד זה סמך ה"חזון איש" את ידיו שלא לעשות "ביטוח חיים". דיש בני אדם שאין להם זכות קיום בעוה"ז, והקב"ה משאירם כדי שיהיה מי שיפרנס את בניו ואשתו, וכשאדם עושה ביטוח חיים שיהיה מקור לבני ביתו מהיכן להתפרנס לאחר מותו, מונע מעצמו את סיבת חייו.

בוזה ניתן לבאר את מאמר הגמרא (שבת קו). "אחד מבני החבורה שמת תדאג כל החבורה כולה", לכאורה למה צריכים לדאוג? אלא, אם ה' עשה דין באחד מבני החבורה והמיתו, דבר שיגרם להם צער וסבל מחמת זה, סימן שמגיע להם צער מחמת עוונותיהם, על כן ידאגו כל החבורה כולה.

הגר"ח שמואלביץ זצ"ל ביאר עפ"י דברים אלו, את דברי הגמ' (שבת לב). בעון נדרים מתה אשתו של אדם. לכאורה פלא. הכיצד נגזרה מיתה לאשה עבור חטאו של הבעל? אלא, אשה זו היתה חייבת מיתה מחמת חטאה שלה, אולם כל עוד שלא נמצא הבעל חייב, לא נפסק דינה למיתה, כי הרי מיתתה היא עונש גם עבורו, ולא יתכן שיבוא לו צער שאינו חייב בו, ועתה שעשה חטא שמגיע לו עונש מיתה, ממיתים את אשתו. עיין עוד בספר "אוצרות התורה" בראשית עמוד ח'.

בלעיל. ולכן כיון שהשי"ת נתן דעה בדרות אחרונים שיהיה עסק זה של אינשורענס בעולם שהוא השארה לזקנתו ולירושה בדרך טבעי, הוא דבר טוב וראוי גם לאנשים כשרים יראי השי"ת ובוטחים רק על השי"ת שהוא הנותן עצה למיקני נכסין, דגם מי שקונה אינשורענס הוא גמי עצת השי"ת למיקני אינשורענס ובוטח על השי"ת שיוכל לשלם בהגיע הזמן בכל שנה חתי הבטחת שאנו מחוייבין, וכן הוא באינשורענס של שריטה וגניבה והאינשורענס של הקאָרס, שכל אלו הוא דבר שאין בו שום חסרון לענין הבטחון וכמו שנהגו היתר כל העולם אף יראי השי"ת ביותר.

pe (8)

(4)

ש' א' ש' א' ש' א' ש' א' ש' א' ש' א'

ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפוכות המה

בנים לא אמן במ (נג. ס.) יש לדקדק ולכאורה תינת ארצה מה אחריתם מיותרין

הן, ועיין במפרשי התורה, וי"ל על פי מה שזמניא חדגל (בהפטורה הפרשת כי מנח) שס

זבעש"ט משל, דמה שיש הסתר פנים ותקנת"ה צוה העולם, הוי כדוגמת מלך שרונה לראות אינו מעבדיו נאמנים לו ביותר,

מחוס הכי עושה הרבה דברים של אחיות עינים, כמו כותלים גדולות שסיבנו עם אריות דונים, ובכל כותל שקרוב יותר להמלך יש רנה יותר דברים נוראים שנעשה לפחד

האדם ליקרב להמלך, כי המלך רונה לראות מי באמת הוא אוהבו ונאמן לו, ומי שאין

יאהבת המלך בוער בקרבו חושש יותר לנפשו יותר מאהבתו למלך, וממילא אף על פי שיעבור כותל אחד או שחיס אבל אהבת נפשו יתגבר אללו שלא יעבור עוד.ומי שבוער בקרבו אהבת המלך אין דבר שעומד בפניו

אף על פי שמרגיש שהמלך הרחיקו מלפניו עם הכותלים והחיות הטורפות אבל מרוג אהבתו להמלך אין דבר עומד בפניו, וכשיגיע להמלך, המלך שמח בו ביותר ומראה לו דהכל היה אחיות עינים, ומשתשע עמו שידוע

רעכשו שהוא באמת אוהבו ונאמן לו, כי לא השגיח בנפשו, אלא לכבודו של המלך, ע"כ, עיי"ש עוד.

וזה הפירוש כאן, ויאמר אסתירה פני מהם, אבל התכלית של זה היה ארצה מה

א' אחריתם, דהתכלית של ההסתרת פנים היא נסיון לראות אם יבקשו הבנים לראות פני מלכם. ואם ירגישו בנרתם שאין להם הקרבת אלקים, או ירחם ה' עליהם.

ובשום הכי דורש ר' מאיר (קדושין נה.) על פסוק זה דנקראו בנים אף על פי שאין עושים רצונו של מקום, דרק לבנים שאהבתו להם חוק מאד עושים היכא תמצא

כזה כדי לראות אם יתורו מדרכם, אבל לענד שאין אהבת המלך חוק לו כמו בן אין עושים י"כ אלא מגלים להם משולחני ונגמר דינם, וזהו "בנים" לא אמן בם.

ועל דרך זה יש להסיק מה שמביא הדגל מחנה אפרים (בדרשו"י לפורים) בשם הבעש"ט לפרש הקרא בתהלים (נג. א. ה.)

ועדה אינה כ"דבש" (9) בקרי 13711 יונקוהו דבש מסלע" (ל"ב, י"ג)

היה אומר מרן הרב זצ"ל: יום אחד היה אצלי רב אחד, הוא הביא ספר וביקש הסכמה, ולחץ עליי מאוד. כתבתי: "הספר הזה - כל עמוד ועמוד מלא דבש". הוא שמח מאוד על התיאור הזה. רב אחד שהכירו, ביקש ממנו לראות את ההסכמה שלי, והתפלא על הנוסח שכתבתי לו. הוא שאל אותי: "מה זה, כך כתב הרב עליך?". אותו רב הזדמן אליי ושאל אותי על הדבר. אמרתי לו: יש הבדל בין החלב שמייצרת

הבהמה מאכילת עשב, לבין הדבורה שלוקטת צוף מהפרחים ומוציאה דבש, שלא מוציאה כלום מגופה אלא מעבדת בגופה את מה שהיא לוקטת [וכדברי התוספות] בחולין ??? שמשום כך הדבש טהור למרות שקי"ל "היוצא מן הטמא - טמא". פעם היה מפעל לגלילות שהחשמל התקלקל בלילה ללא ידיעת בעלי המפעל. בבוקר גילו שכל הגלילות נמסו, והיו שם הרבה דבורים שאכלו ממנו. וראה זה פלא, שהדבש

אשהוציאו היה בצבע לבן. שאלו אותי: כיצד מסבירים תופעה שכזו? אמרתי להם: תדעו, שהדבש הזה חלבי, כי אין בדבש שום תוצרת מגופה של הדבורה. מה שאין כן החלב, הוא נוצר מגופה של הבהמה ממה שאוכלת עשב, והיא מייצרת את החלב מגופה ממש. (ומשום כך, אומר ה'בן איש חי' (פרשת צו שנה ראשונה ס' מ"ב), שאדם לא יקנה חלב מגוי בפסח. ויש מחמירים שבערב פסח קונים חלב לכל החג ומקפיאים אותו, כי שמא הרפת לא נוקתה, אבל העיקר להלכה - אנו מחזיקים את כולם בחזקת כשרות). כך עלינו לדעת, שהתורה אינה כ"דבש" אלא צריכים "לייצר" את חידושיה ולהתאמץ בכך.

גלות לבש ולכאורה קשה דהגמ' (ומגילה נה.) לבכל מקום שאמה מוצא חמו של הקב"ה שם אמה מוצא חמומו, והאין רואין זאת בפסוק הכ"ל, ד' דהגאות של הקב"ה אינה אלא לבוש

לשחד העם שיעשו רצונו יתנך, ע"כ. דברינו הנ"ל הוה מטעים יותר דהו התכלית של יסורים כדי לעורר בני חל לתשובה, ומלדו יתנך אינו אלא לבוש ולא להראות גדולתו.

(17) ניומה זקוקה

This verse contains a very daring anthropomorphism indeed, attributing to God the sentiment of fear, as it were: "Were it not that I dreaded the enemy", and has no parallel in the Torah. Ibn Ezra's attempt to weaken its force by stating that the verse speaks in human terms is totally inadequate to explain away the unusual boldness and starkness of the expression, when applied to the Sovereign of all mankind.

It is the Divine purpose to raise the spiritual standards of His creatures, improve their well-being in all respects till the stage is attained when as recorded in the familiar Aleinu prayer: "All the inhabitants of the world will acknowledge and know that it is to Thee every knee must bend, and by Thee every tongue must swear". In our sidra, the Almighty, as it were, expresses concern and apprehension that this ultimate purpose would be obstructed and undermined, that, on the contrary, mankind would become further

estranged from God by the effects of His vengeance on Israel for their misdeeds.

"Were it not that I dreaded the enemy's provocation, lest their adversaries should misdeem, lest they should say, Our hand is exalted and not the Lord hath performed all this". The Divine judgement on Israel is therefore annulled for fear of desecrating the name of God. This same concern is expressed by Moses when he sought to avert the Divine decree on Israel when they sinned with the Golden Calf:

אשכיתיה מאנוש זכרם. גלותינו בין העמים. אנחנו יהודה ובנימין שאין לנו זכר בעמים ולא נחשב לעם ואומה כלל. והנה יאמר הכתוב כי היה במדת הדין להיותנו כן בגלות לעולם. לולי כעס אויב. ויורה זה כי בגלותנו עמה חמה⁹⁹ זכות אבות. ואין לנו הצלה מיד העמים רק בעבור שמו הגדול ית'. כענין שאמר ביהוקאל וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצתם בהם ונקדשתי בכם לעיני הגוים¹. וידעתם כי אני ה' בעשותי אתכם למען שמי לא כדרכיכם הרעים וכעלילותיכם הנשחתות בית ישראל. וכן נאמר עוד ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים וגו'². ולכך הזכיר משה בתפלתו ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר וגו'³. והשם יתברך הודה לו בזה ויאמר ה' סלחתי כדברך⁴. והטעם בטענה הזאת איננו כרוצה להראות כחו בין שונאיו. כי כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו⁵. אבל השם ברא את האדם בתחתונים* שיכיר את בוראו ויודה לשמו. ושם הרשות בידו להרע או להטיב*. וכאשר חטאו כרצונם וכפרו בו כולם לא נשאר רק העם הזה לשמו. ופרסם בהם באותה ובמופתים כי הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים⁷. ונדודע בזה לכל העמים. והנה אם ישוב ויאבד זכרם ישכחו העמים את אותותיו ואת מעשיו ולא יסופר עוד בהם. ואם אדם יזכיר כן יחשבו כי היה כח מכתות המזלות והכוכבים וחלף ועבר⁸. והנה תהיה כוונת הבריאה באדם בטלה* לגמרי שלא ישאר בהם יודע את בוראו רק מכעיס לפניו. ועל כן ראוי כדון הרצון שהיה בבריאת העולם שיהי רצון מלפניו להקים לו לעם כל הימים כי הם הקרובים אליו והיודעים אותו מכל העמים. וזה טעם כי ידון ה' עמו ועל עבדיו יתנחם¹⁰. שיזכיר ה' ברהמים כי הם עמו מאז. ויזכור כי הם עבדיו שעמדו לו בגלותם כעבדים לטבול הצרות והשעבוד. וכענין שנאמר ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו¹¹. וכבר רמזתי בבריאת האדם סוד נשגב ונעלם¹² צריך ממנו שנהיה לו לעם והוא יהיה לנו לאלהים. כענין שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי וגו'¹³.

13
כח

14
311
התורה

”כי לא דבר רק הוא מכס” (לב, מז)

אמרו חז”ל: ”כי לא דבר ריק הוא מכס” ואם הוא ריק – מכס הוא (ירושלמי פאה פ”א ה”א).

ביאר ר' שאול קצנלבוין מוילנא עפ”י מאמר חז”ל (תניגה טו) ”אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחת”. ”מכס” בגימטריא מאה, הודיעונו חז”ל שאם דבר התורה ריק הוא אצלכם, הרי זה ”מכס” – משום שלמדתם רק מאה פעמים ולא מאה ואחת.

מספרים כי בן גילו של הגאון מוילנא פגש פעם את הגר”א לאחר שכבר יצא שמעו בכל הארץ, ושאלו: איך נעשית גאון גדול כזה, הלא בהיותנו נערים למדנו ביחד ב”חדר”, ואז לא היה ניכר ההבדל כה גדול בינך לביני?

השיבו הגר”א: האם למדת פעם אחת את הגמרא האומרת אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחת. משהשיב לו בחיוב, חזר הגר”א ושאלו: האם אתה מאמין לדברים האלה של הגמ”א? ענה לו הלה ”בודאי שכ”ן. א”ל הגאון: אני לא הסתפקתי באמונה ונסיתי את זה בעצמי.

6